

POSTANOWIENIE

Dnia 25 kwietnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Korzeniowski

na posiedzeniu w dniu 25 kwietnia 2024 r. w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej, po rozpoznaniu wniosku adwokata M. P. - obrońcy SSO W. Ż. z 20 marca 2024 r., w przedmiocie wyłączenia SSN Ryszarda Witkowskiego od rozpoznania wniosku o zbadanie spełnienia przez SSN Marię Szczepaniec wymogów niezawisłości i bezstronności, który został zarejestrowany pod sygn. akt I ZB 19/22, na podstawie art. 41 § 1 k.p.k.

postanowił:

nie uwzględnić wniosku.

UZASADNIENIE

SSN Maria Szczepaniec została wyznaczona do rozpoznania sprawy zarejestrowanej pod sygn. akt II ZO 31/22. 17 października 2022 r. obrońca SSO W. Ż., złożył wniosek w trybie art. 29 § 5 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym o zbadanie spełnienia wymogów niezawisłości i bezstronności przez SSN Marię Szczepaniec. Sprawa dotycząca tego wniosku została zarejestrowana pod sygn. akt I ZB 19/22 i skierowana do rozpoznania przez SSN Ryszarda Witkowskiego, SSN Agnieszkę Piotrowską, SSN Jacka Widło, SSN Romana Trzaskowskiego oraz SSN Pawła Czubika.

Postanowieniem z 23 kwietnia 2024 r., wydanym w sprawie o sygn. akt I ZO 49/24, SSN Paweł Czubik został wyłączony od rozpoznania sprawy I ZB 19/22.

W dniu 20 marca 2024 r. obrońca SSO W. Ż. złożył wniosek, na podstawie art. 40 § 1 ust. 1 k.p.k. oraz art. 41 § 1 k.p.k. w zw. z art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej w zw. z art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej w zw. z art. 6 ust. 1 w zw. z art. 13 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, o wyłączenie SSN Ryszarda Witkowskiego od udziału w rozpoznaniu sprawy o sygn. akt I ZB 19/22.

W uzasadnieniu wnioskodawca wskazał, że konieczne jest wyłączenie wskazanego Sędziego z uwagi na istnienie okoliczności mogących wywołać uzasadnione wątpliwości co do bezstronności SSN Ryszarda Witkowskiego. Podał, że z uwagi na systemowe nieprawidłowości związane z organizacją sądownictwa powszechnego i Sądu Najwyższego w Polsce istnieją w tej sprawie okoliczności mogące wywołać u zewnętrznego, obiektywnego odbiorcy uzasadnione wątpliwości co do bezstronności Sędziego SN Ryszarda Witkowskiego wyznaczonego do jej rozpoznania. Wnioskodawca dodał, że z uwagi na przedmiot wniosku obrońcy z 17 października 2022 r. o stwierdzenie braku spełnienia wymogów niezawisłości i bezstronności przez sędzię Marię Szczepaniec, wyłączenie SSN Ryszarda Witkowskiego jest niezbędne dla poszanowania zasady *nemo iudex in causa sua*.

W dalszej części uzasadnienia obrońca SSO W. Ż. przywołał okoliczności, które w jego ocenie uzasadniają wyłączenie SSN Ryszarda Witkowskiego od rozpoznania sprawy. Wskazał na okoliczność powołania SSN Ryszarda Witkowskiego przy udziale Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie przepisów ustawy o KRS z 2017 r. Okoliczność tą uznał za samodzielną i wystarczającą podstawę uzasadniającą wyłączenie tego Sędziego od orzekania w sprawie o sygn. akt I ZB 19/22, z uwagi na treść uchwały składu połączonych Izb Sadu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r., sygn. akt BSA I-4110-1/20 oraz uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 2022 r., sygn. akt I KZP 2/22.

Dodatkowo wskazał, że Krajowa Rada Sądownictwa ukształtowana we wskazanym powyżej trybie, również w świetle standardów międzynarodowych nie spełnia niezbędnych wymogów bezstronności i niezawisłości, co zostało potwierdzone w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej m. in. w sprawach: C-585/18, C-624/18, C-625/18, C-791/19, C-824/18, C-204/21 oraz C-

487/19, jak również Europejskiego Trybunału Praw Człowieka m.in. wyroki w sprawach: Reczkowicz przeciwko Polsce, skarga nr 43447/19, Dolińska- Ficek i Ozimek przeciwko Polsce, skargi nr 49868/19 i 57511/19, Grzęda przeciwko Polsce, skarga nr 43572/18, Żurek przeciwko Polsce, skarga nr 39650/18 oraz środki tymczasowe w sprawach: Wróbel przeciwko Polsce, skarga nr 6904/22, Synakiewicz przeciwko Polsce, skarga nr 46453/21, Niklas Bibik przeciwko Polsce, skarga nr 8687/22, Piekarska – Drażek przeciwko Polsce, skarga nr 8076/22.

Wnioskodawca podkreślił, że zgodnie z podstawową zasadą *nemo iudex in causa sua*, nikt nie powinien być sędzią we własnej sprawie, natomiast okoliczności uzasadniające wniosek o stwierdzenie braku spełnienia wymogów niezawisłości i bezstronności przez SSN Marię Szczepaniec, wylosowaną do orzekania w sprawie SSO W. Ż., dotyczą wątpliwości co do tzw. bezstronności zewnętrznej tej Sędzi, m. in. w związku z jej powołaniem na urząd sędziego SN, w procedurze nominacyjnej, w której rekomendacja kandydatów do pełnienia urzędu na stanowisku Sędziego, została powierzona organowi ukształtowanemu ustawą o KRS z 2017 r., który nie daje gwarancji niezależności od władzy ustawodawczej i wykonawczej. Okoliczności powołania SSN Marii Szczepaniec do pełnienia urzędu sędziego SN są tożsame z tymi, które dotyczyły powołania do pełnienia tego urzędu przez SSN Ryszarda Witkowskiego.

Wnioskodawca uznał, że rozpoznając wniosek o stwierdzenie braku spełnienia wymogów niezawisłości i bezstronności przez sędzię Marię Szczepaniec, SSN Ryszard Witkowski oceniałby zarazem prawidłowość własnego powołania na urząd sędziego w procedurze nominacyjnej, w której sam uczestniczył.

Wnioskodawca nadmienił, że dla stwierdzenia nienależytej obsady sądu w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. wymagane jest wyłącznie stwierdzenie, że daną osobę powołano na urząd sędziego SN na wniosek organu ukształtowanego ustawą o KRS z 2017 r. W ocenie wnioskodawcy postępowanie dyscyplinarne, którego stroną jest SSO W. Ż. stanowi represję za jego działania mające na celu ochronę niezależności sędziów oraz ochronę praworządności i miało na celu wywołanie efektu mrożącego wśród sędziów. Z tej przyczyny wnioskodawca za niezbędne uznał zapewnienie najwyższych standardów prawa do rozpoznania sprawy przez niezależny i bezstronny sąd powołany na mocy ustawy.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Wniosek o wyłączenie sędziego Sądu Najwyższego Ryszarda Witkowskiego nie jest zasadny.

Wniosek obrońcy SSO W. Ż. z dnia 20 marca 2024 r., został złożony w ramach postępowania dotyczącego badania spełnienia przez SSN Marię Szczepaniec wymogów niezawisłości lub bezstronności, określonym w art. 29 § 4 – 25 ustawy o Sądzie Najwyższym, i dotyczył wyłączenia od rozpoznania tej sprawy sędziego SN Ryszarda Witkowskiego z uwagi na zaistnienie okoliczności, o których mowa w art. 41 § 1 k.p.k.

Sędziowie są niezawisli i nieusuwalni (art. 178 i 180 Konstytucji RP), dlatego wyłączenie sędziego w oparciu o art. 41 § 1 k.p.k. w zw. z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. nie ma podstaw, przede wszystkim dlatego, że nie spełnia się ustawowa podstawa do wyłączenia sędziego z art. 40 § 1 pkt 1 k.p.k. Wniosek takiej podstawy nie zawiera. Nie wystarcza sam art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k., gdyż jest pochodny od ustawowej podstawy wyłączenia sędziego.

Gdyby zaś odczytać wniosek, że podstawa ta spełnia się ze względu na orzecznictwo krajowe i zagraniczne, to zapatrywanie to nie jest uprawnione, gdyż w sferze polskiego wymiaru sprawiedliwości źródłem prawa jest ustawa. Ustrój i postępowanie przed sądami określają ustawy (art. 176 ust. 2 Konstytucji RP).

Ustawa z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym wprost stanowi, że niedopuszczalne jest ustalanie lub ocena przez Sąd Najwyższy lub inny organ władzy zgodności z prawem powołania sędziego lub wynikającego z tego powołania uprawnienia do wykonywania zadań z zakresu wymiaru sprawiedliwości (art. 29 § 3).

Status sędziów Sądu Najwyższego zgodny jest z ustawą i Konstytucją. Kwestie sporne jakie wystąpiły w tym zakresie rozstrzygnęły orzeczenia polskiego Trybunału Konstytucyjnego, w tym wyroki: z 20 kwietnia 2020 r., U 2/20; z 2 czerwca 2020 r., P 13/19, z 7 października 2021 r., K 3/21; z 24 listopada 2021 r., K 6/21; z 23 stycznia 2022 r., P 10/19; z 10 marca 2022 r., K 7/21.

Uchwała Sądu Najwyższego nie może być sprzeczna z ustawą. Sama w sobie nie jest też źródłem prawa powszechnego i dlatego nie zastępuje ustawy (art. 87 ust. 1, art. 176 ust. 2 Konstytucji RP).

Za właściwe należy przyjąć stanowisko, iż uchwała składu połączonych Izb: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z 23 stycznia 2020 r., BSAI-4110-1/20, nie wiąże formalnie sędziów Sądu Najwyższego, natomiast zawarte w niej myśli mogą być wykorzystywane w praktyce orzeczniczej w granicach normalnych sposobów wykładni prawa (postanowienie Sądu Najwyższego z 3 listopada 2021 r., IV KO 86/21).

Ocena ta nie ulega zmianie w aspekcie wskazanej we wniosku podstawy z art. 41 § 1 k.p.k., jako że i tę sytuację oceniono negatywnie. Kwestia *iudex suspectus* ze względu na zarzuty ustrojowe nie jest nowa. Otóż Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 23 stycznia 2022 r., sygn. P 10/19, orzekł:

1. Art. 49 § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2021 r. poz. 1805, ze zm.) w zakresie, w jakim za przesłankę mogącą wywołać uzasadnioną wątpliwość co do bezstronności sędziego w danej sprawie uznaje jakąkolwiek okoliczność odnoszącą się do procedury powoływania tego sędziego przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa do pełnienia urzędu, jest niezgodny z: a) art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, b) art. 179 w związku z art. 144 ust. 3 pkt 17 Konstytucji.

2. Art. 31 § 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz. U. z 2021 r. poz. 1904) w związku z art. 49 § 1 ustawy z 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego w zakresie, w jakim za przesłankę wyłączenia sędziego z orzekania uznaje okoliczność, że obwieszczenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej o wolnych stanowiskach sędziego w Sądzie Najwyższym, na podstawie którego rozpoczyna się proces nominacyjny sędziów, stanowi akt wymagający dla swojej ważności podpisu Prezesa Rady Ministrów (kontrasygnaty), a konsekwencją jego braku jest wątpliwość co do bezstronności sędziego powołanego do pełnienia urzędu w procedurze nominacyjnej rozpoczętej takim obwieszczeniem, jest niezgodny z art. 45 ust. 1 w związku z art. 144 ust. 2 oraz art. 144 ust. 3 pkt 17 Konstytucji.

3. Art. 1 w związku z art. 82 § 1 i art. 86, art. 87, art. 88 ustawy z 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym w zakresie, w jakim stanowi normatywną podstawę rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy o statusie osoby powołanej do sprawowania

urzędu na stanowisku sędziego, w tym sędziego Sądu Najwyższego, i wynikających z tego uprawnień takiego sędziego oraz związanej z tym statusem skuteczności czynności sądu dokonanej z udziałem tej osoby, jest niezgodny z art. 2 w związku z art. 10, art. 144 ust. 3 pkt 17 i art. 183 ust. 1 i 2 Konstytucji.

Wprawdzie wyrok Trybunału dotyczy art. 49 k.p.c., jednak pozwala stwierdzić, że przedstawiona w nim wykładnia prawa rozciąga się również na problem stosowania art. 41 § 1 k.p.k. ze względu na zbieżną podstawę oceny dopuszczalności wyłączenia sędziego od rozpoznania sprawy na wniosek (*iudex suspectus*).

Wskazać również należy na wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 2 czerwca 2020 r., sygn. akt P 13/19, w którym orzeczono, że:

Art. 49 § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2019 r. poz. 1460, ze zm.) w zakresie, w jakim dopuszcza rozpoznanie wniosku o wyłączenie sędziego z powodu podniesienia okoliczności wadliwości powołania sędziego przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, jest niezgodny z art. 179 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Odnosząc się do argumentacji wskazującej, że rozpoznając wniosek o stwierdzenie braku spełnienia wymogów niezawisłości i bezstronności przez sędzię Marię Szczepaniec, SSN Ryszard Witkowski oceniałby zarazem prawidłowość własnego powołania na urząd sędziego w procedurze nominacyjnej, w której sam uczestniczył a zatem orzekałby „w swojej sprawie” (*nemo iudex in causa sua*), wskazać trzeba, że taka argumentacja jest nietrafna.

„Trzeba podkreślić, że sytuacja poszczególnych sędziów rozumiana jako konkretne okoliczności towarzyszące procesowi nominacji oraz wpływ tych okoliczności na niezawisłość sędziego w danej sprawie – jest różna, choćby z uwagi na indywidualny charakter aktu powołania na urząd sędziego. Sam fakt otrzymania nominacji po wniosku Krajowej Rady Sądownictwa w składzie ukształtowanym z zastosowaniem art. 9a ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa nie może zatem skutkować orzekaniem w takiej samej jak własna sytuacji faktycznej i prawnej. Jedynie na marginesie należy zaznaczyć, że zgodnie z

przyjętym orzecznictwem za orzekanie we własnej sprawie nie jest uznawane rozpatrywanie tzw. sprawy frankowej przez sędziego posiadającego kredyt we frankach szwajcarskich (o ile nie zachodzi tożsamość postanowień umów kredytowych zawartych z tym samym bankiem), czy też rozpatrywanie przez sądy powszechne spraw dotyczących wynagrodzeń sędziów, które przecież dotyczą wszystkich sędziów. Te przykładowe okoliczności należą zresztą do okoliczności o charakterze faktycznym, a nie prawnym. Nie ulega natomiast wątpliwości, że wnioskodawca podstawy wyłączenie upatruje w okoliczności o charakterze prawnym, co nie może być skuteczne” (postanowienie Sądu Najwyższego z 17 kwietnia 2024 r., sygn. akt I ZO 155/23).

Z tych względów orzeczono jak w sentencji.

[M. T.]

[ms]